

УДК 336.717.5

*Белкіна Марія Олександрівна,
магістрантка,
Науковий керівник – Єгоричева С.Б.,
доктор економічних наук, професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВРЕГУЛЮВАННЯ БАНКАМИ ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Суттєве погіршення економічної ситуації, викликане повномасштабним воєнним вторгненням в Україну, негативно вплинуло на фінансовий стан практично всіх господарюючих суб'єктів й доходи населення. Така ситуація ускладнила виконання позичальниками своїх зобов'язань за позиками, наданими банками, що призвело до зростання частки проблемної заборгованості в їхніх кредитних портфелях з 27,1% на кінець першого кварталу 2022 року до 38,1% – на початок 2023 року [1]. Забезпечення безпеки функціонування вітчизняних банків вимагає використання ефективних методів врегулювання проблемної заборгованості, у тому числі, які базуються на сучасних технологіях та інноваційних підходах.

Одним з найпоширеніших методів управління проблемними (недіючими) кредитами (англ. non-performance loans – NPL) є реструктуризація боргу, що передбачає зміну умов кредитування для того, щоб дати змогу позичальнику здійснити повне чи часткове погашення своїх зобов'язань. Реструктуризація може включати в себе такі основні методи:

- зміну строку та/або схеми погашення кредиту: дає змогу, у першому випадку, зменшити базові щомісячні платежі для боржника та отримати прибуток у вигляді відсотків завдяки подовженню терміну кредитування для банку; у другому випадку – здійснити перехід від класичної

схеми погашення кредиту на ануїтетну, тим самим суттєво знизивши величину щомісячного платежу для боржника і збільшити переплату за кредитом для банку;

- надання кредитних канікул: тимчасово знижує боргове навантаження на позичальника шляхом надання йому можливості протягом певного періоду погашати тільки проценти за кредитом, в той час як для банку така ситуація може забезпечити відсутність втрат та сповільнити процеси погіршення якості кредитного портфелю;

- зниження процентної ставки: протягом пільгового періоду має позитивне значення лише для позичальника, але тим самим зменшує обсяги проблемної заборгованості для кредитора;

- часткову або повну конвертацію боргу у національну валюту, що є особливо актуальним для валютних іпотечних кредитів, наданих впродовж 2006-2008 років.

Прийняття рішення про застосування цього методу, зазвичай, залежить від кількох факторів, таких як фінансовий стан боржника, його можливості погасити борги та обсяг заборгованості. Також можуть бути враховані інші чинники, зокрема, ризики, що пов'язані з обслуговуванням боргу, та наявність потенційної можливості втрати коштів банком.

Іншим методом врегулювання непрацюючих кредитів є обмін боргу на капітал, суть якого полягає у тому, що кредитори беруть участь у збільшенні статутного капіталу боржника шляхом конвертації своїх боргових вимог в акції компанії. Цей процес, зазвичай, проводять у тих випадках, коли суб'єкт господарювання, який має кредит, перебуває в складному фінансовому становищі, а розраховуватися з боргами в грошовій формі, не доводячи його до банкрутства, немає можливості. Конвертація боргових вимог в акції дозволяє кредиторам стати співвласниками боржника, отримати право на голосування на загальних зборах акціонерів і брати участь у прийнятті важливих рішень щодо

діяльності підприємства. Для боржника такий обмін також може бути вигідним, оскільки він отримує можливість зменшити загальний рівень боргів і збільшити величину свого статутного капіталу [2, с. 40]. Зрозумілим є те, що, як і в попередньому випадку, конвертація виступає як вкрай ресурсозатратний процес і несе в собі низку ризиків для банку, до яких, зокрема, можна віднести втрату права на відшкодування боргу в разі банкрутства позичальника, імовірність настання збитків у зв'язку зі зменшення майбутньої вартості акцій, зниження рівня його ліквідності та прибутковості в цілому.

Реалізація активів – це ще один поширений метод врегулювання проблеми NPL. Він передбачає продаж активів, які були надані для додаткового забезпечення кредиту, з метою відшкодування заборгованості, і використовується у випадках, коли розрахуватися з боргами в інший спосіб неможливо. Продаж активів може охоплювати різні види майна, включаючи рухоме і нерухоме майно, обладнання, інтелектуальну власність, запаси тощо і здійснюється шляхом відкритих торгів, аукціону або прямого продажу. Такий метод може бути вигідною як для кредиторів, так і для боржника. Для перших – це можливість повернути борг або його частину, а для позичальника – можливість звільнитися від боргів та почати нову діяльність на базі активів, що залишилися. Втім, при продажу активів їхня ціна може бути нижчою за ринкову, що створюватиме додаткові фінансові проблеми для кредитора [3, с. 185].

Крім того, у сучасних умовах тотальної диджиталізації, доцільним є використання технологічних рішень для врегулювання проблемних кредитів, до яких можна віднести використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для аналізу даних і виявлення позичальників, які перебувають у групі ризику, до того, як вони отримають статус «проблемних»; автоматичне відстеження прогресу

погашення кредитів; прогнозування ймовірності повернення кредиту; застосування цифрових платформ для полегшення реструктуризації боргу та блокчейн-технологій для відстеження фінансових операцій, збирання та обробки даних про кредити, підтвердження достовірності інформації, що, в свою чергу, забезпечить високий рівень безпеки та прозорості банківської діяльності [4].

Застосування різних підходів до врегулювання проблемної заборгованості дозволяє банкам пристосувати умови кредиту до фінансових можливостей позичальника, зменшуючи ризик збитків та забезпечуючи відшкодування кредиту в майбутньому, а використання сучасних інструментів та програм може покращити ефективність цього процесу та зменшити ризики.

Література:

1. Огляд банківського сектору. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/>.
2. Волкова Н.І., Віньгора Д.С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. *Modern Economics*. 2020. № 23. С. 37-43.
3. Шейко О.П., Стороженко О.О. Проблемна заборгованість у банківській системі: чинники впливу та інструментарій урегулювання. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 41. С. 183-187.
4. Коць О.О., Ільчук П.Г., Карпів О.В. Сутність проблемних кредитів банків та управління ними. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 806-810.